

Dr. Mészár Róza
tanácselnök, Kúria

Az előzetes letartóztatás elrendelésével és fenntartásával kapcsolatos ítélkezési gyakorlat

I. Bevezetés

Az OIT 2010-ben indokoltnak tartotta a büntetőeljárásban a nyomozási bírói tevékenységének vizsgálatát, emellett a személyes szabadság elvonásával járó kényszerintézkedések kapcsán a bírói gyakorlat, továbbá a jogintézmények működését meghatározó jogszabályok megvizsgálását és elemzését.

Erre tekintettel a 212/2010. (X. 5.) OIT határozatban felkérte a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumát, hogy vizsgálja meg a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedések elrendelésével kapcsolatos bírói gyakorlatot.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma a vizsgálatot elvégezte és 2011 februárjában elfogadta a vizsgálatról készült összefoglaló jelentést (2010.El.I.D.1/33. szám), és megalkotta 2011 májusában az előzetes letartóztatás elrendelése kapcsán a nyomozási bíró eljárásáról a BKv 93. számú véleményét.

A vizsgálat lefolytatása óta a Be. személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekre vonatkozó rendelkezései többször módosultak. Bár a törvény rendelkezései (a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések különös okainak törvényi megfogalmazása, azok tartama, meghosszabbításuknak, felülvizsgálatuknak határideje) a joggyakorlat-elemző csoport által nem vizsgálhatók, a korábbi vizsgálat óta eltelt időre, valamint a jogszabály-változásra figyelemmel indokolt a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos bírói gyakorlat vizsgálata.

Ezért a Kúria elnöke a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXL. törvény 29. § (1) bekezdésére figyelemmel 2015 decemberében elrendelte a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos joggyakorlat vizsgálatát. A csoport a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos bírói gyakorlat vizsgálatát a 2014. és 2015. évben érkezett ügyekre nézve folytatja le.

II. A vizsgálati területek

1. A nyomozás során alkalmazott kényszerintézkedések

A joggyakorlat-elemzés vizsgálati tárgya a kényszerintézkedések vádemelés előtti elrendelése, meghosszabbítása,

időszakos felülvizsgálata egyrészt a statisztikai adatok tükrében, másrészt érdemben annak kapcsán, hogy az a megváltozott törvényi szabályozásnak megfelelően történik-e. Ehhez szükség van az érkezett ügyekből számos adatra.

Ezért kigyűjtendők az ítéletáblákra, illetve törvényszékekre és az azok illetékességi területén működő bíróságokra a vádemelést követően érkezett ügyekből – a katonai ügyeket és a fiatalkorúak elleni ügyeket elkülönítve – a következő adatok: hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően érkezett indítvány előzetes letartóztatás elrendelésére, hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően született elrendelő határozat, hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően született elutasító határozat. Hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően érkezett indítvány az előzetes letartóztatás első (egy hónap utáni), második (négy hónap utáni), harmadik (hét hónap utáni), negyedik (tíz hónap utáni), ötödik (egy év utáni), hatodik és további meghosszabbítása iránt. Hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően hosszabbította meg, vagy szüntette meg a bíróság az előzetes letartóztatást. Hány ügyben tért át enyhébb kényszerintézkedés alkalmazására; ezen belül külön csoportosítva a kényszerintézkedéseket. Hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően érkezett indítvány egyéb kényszerintézkedés alkalmazására, került sor enyhébb kényszerintézkedés elrendelésére. Hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően került sor az indítvány elutasítására. Hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően került sor egyéb kényszerintézkedés meghosszabbítására, illetve megszüntetésére, intézkedésenkénti bontásban. Hány ügyben és hány gyanúsítottat érintően került sor – másodfokú eljárásra; másodfokon hány ügyben, hány gyanúsítottat érintően hagyták helyben az elsőfokú határozatot; másodfokon hány ügyben, hány gyanúsítottat érintően változtatták meg azt és milyen irányban, kényszerintézkedésenkénti bontásban.

2. A vádemelés után a bírósági eljárás során alkalmazott kényszerintézkedések

Ennek kapcsán vizsgálandó a következő: a) a törvényszékekhez, illetve az illetékességi területükön működő járásbíróságokhoz hány közzéadás ügy érkezett (a fiatalkorú és a katonai eljárásra tartozó ügyek külön feltüntetésével), ebből hány ügyben és hány vádlott állt kényszerintézkedés hatálya alatt (intézkedésenkénti bontásban); b) az

ügyész a vádiratban hány ügyben és hány vádlottat érintően tett indítványt személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés elrendelésére vagy fenntartására (ugyancsak kényszerintézkedéskénti bontásban); c) az elsőfokú bíróság hány ügyben és hány vádlottat érintően tartotta fenn a kényszerintézkedést, hány esetben és hány vádlottat érintően szüntette meg azt, illetve alkalmazott az indítványozottnál enyhébbet, ugyancsak intézkedéskénti bontásban; d) hány ügyben és hány vádlottat érintően került sor személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés elrendelésére, ugyancsak intézkedéskénti bontásban; e) hány ügyben és hány vádlottat érintően érkezett indítvány a kényszerintézkedésnek a Be. 132. § (1) bekezdésének b) pontja, továbbá (2) bekezdése alapján történő felülvizsgálata iránt, és hány olyan indítvány és hány vádlottat érintően érkezett, amely más kényszerintézkedésre való áttérést, avagy a kényszerintézkedés megszüntetését célozta (intézkedéskénti bontásban); f) hány ügyben és hány vádlottat érintően hosszabbította meg a bíróság a kényszerintézkedést vagy tért át másik kényszerintézkedés alkalmazására, és hányszor szüntette meg a kényszerintézkedést (intézkedéskénti bontásban); g) ugyanannak a vádlottnak az ügye hány alkalommal érkezett a másodfokú bírósághoz, illetve a harmadfokú bírósághoz; h) hány ügyben és hány vádlottat érintően került sor másodfokú eljárásra, ezen belül elkülönítve a 132. § (2) bekezdés alapján folyó felülvizsgálatot; i) másodfokon hány ügyben (hány vádlottat érintően) hagyták helyben az elsőfokú határozatot, és hány ügyben (hány vádlottat érintően) változtatták meg azt; ezen belül hány volt a megszüntetés és hány az enyhébb intézkedés alkalmazása; j) hány ügyben érkezett „elkészt” indítvány; k) volt-e olyan ügy, amelyben kizárt bíró járt el, akár azért, mert korábban nyomozási bíróként járt el, akár azért, mert titkos információgyűjtést engedélyezett korábban.

A fiatalkorúakat érintő ügyeket és a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsához érkezett ilyen ügyeket külön kell kimutatni.

3. A kényszerintézkedéseket meghosszabbító és fenntartó határozatok tartalmi vizsgálata

Ki kell gyűjteni azokat a határozatokat, a) amelyek nem vagy hiányosan tartalmazzák az előzetes letartóztatás ál-

talános törvényi feltételét alátámasztó adatokat, az előzetes letartóztatás adott különös okának megállapítását alátámasztó adatokat; b) amelyekben a bíróság ugyanazokat az okokat hívta fel, mint az ügyészi indítvány, és a határozat ténybelisége az indítványhoz képest többletet nem tartalmaz; c) az olyan ügyekben született határozatokat, amelyekben védői indítvány vagy az is volt, azonban az a bíróság azzal kapcsolatos álláspontját nem tartalmazza; f) az olyan ügyekben született határozatokat, amelyekben a gyanúsított fellebbezett, azt indokolta is, azonban arra a bíróság nem reagált határozatában; g) amelyekben késedelmes volt a felülvizsgálat.

Ezeket a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa a katonai ügyekben külön gyűjti ki és küldi meg.

A csoport a két vizsgálati év januárjában és júliusában hozott ilyen tartalmú határozatot vizsgálja.

III. Ütemterv

A KÜSZ 44. §-a előírja, hogy a vizsgálat időtartama az elrendeléstől számított legalább két hónap, a vizsgálat befejezésének határidejét pedig úgy kell megállapítani, hogy a vizsgálat eredményéről készült összefoglaló véleményt a Kúria kollégiuma a vizsgálat évében, de legfeljebb a következő év januárjában megvitathassa. Ezért 2016. május 30. napjáig a törvényszékek és az ítéltáblák kollégiumvezetői elvégzik az adatok kigyűjtését és kiválasztják a fenti szempontok szerinti határozatokat, majd azokat megküldik a csoport vezetőjének. 2016. szeptember 30-ig a csoport bíró tagjai elvégzik a felterjesztett adatok és határozatok elemzését, és azt megküldik a csoport további tagjainak. 2016. október 30. napjáig a külső tagok írásban kifejtik a vizsgálat kapcsán véleményüket, észrevételeiket. 2016. november 30-ig a csoport megvitatja a vizsgálat eredményét, és összegzi a tapasztaltakat. 2016. december 30. napjáig a csoport vezetője az összegzést írásban rögzíti és megküldi a csoport tagjainak, akik megteszik esetleges észrevételeiket 2017. január 10. napjáig. 2017. elején a Kúria Büntető Kollégiuma megtárgyalja az összefoglaló véleményt, majd a kollégiumvezető eleget tesz a KÜSZ 47. § (3) bekezdésében írtaknak, a csoport vezetője pedig a KÜSZ 48. §-ában foglaltaknak. ■